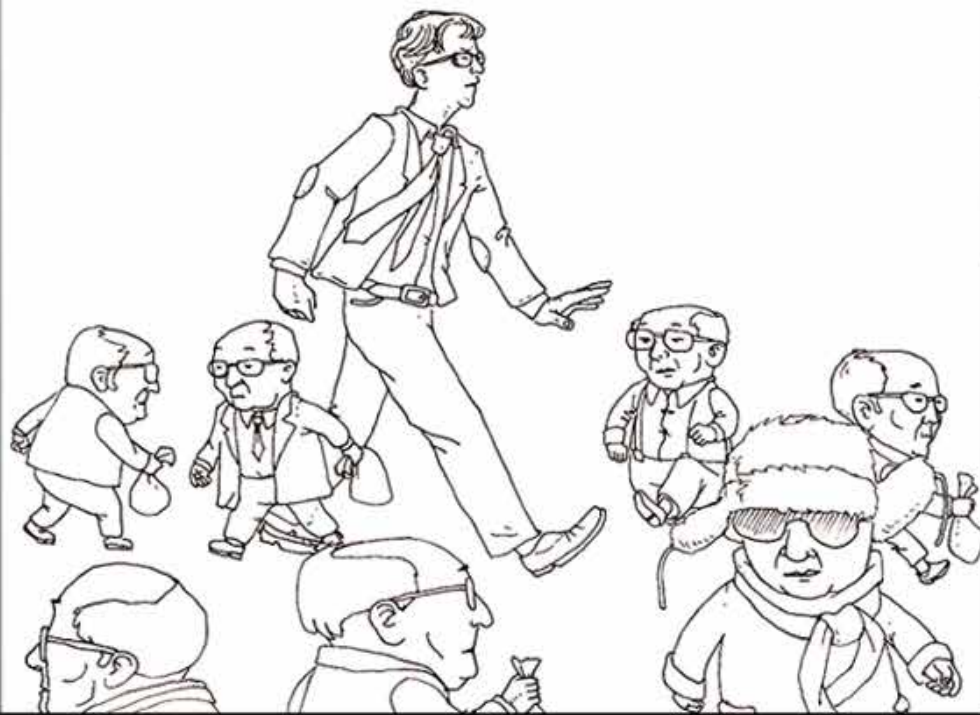

TARTU MÖLISEB

RUBRIIGI
AUTORIST

30PLUS / OKTOBER 2015

Rohkem rahulolematust kultuuritarbimisel

INDREK GRIGOR

ILLUSTRATSIOON: TAAVI OOLBERG

Rohkem rahulolematust kultuuritarbimisel

Indrek Grigor

Tolle kauni oktoobrikuu päeva, mille õhtul esilinastus Tartu Uues Teatris Ivar Põllu lavastatud „Baskin”, veetsin Peeter Krosmanni ja Nadežda Tšernobai ateljeenäitusel Tartu Kunstimajas. Mekutasime seal sušivaagnat ja siidrit. Viimasel on muide Eesti toote kohta silmapaistvalt „välismaine” silt, kuid sisult jäi paraku sama hinnaga Prantsuse siidrile tugevalt alla. Mekutasime ja rääkisime kultuurisündmuste külastatavusest, tõdedes, et pakkumine ületab ammuilma tarbimisvõime.

Peeter Helme arvamused tekitavad minus alati vastakaid tundeid, sest hea kolleeg, keda usaldan, on öelnud, et Helme on täielik idioot, kuid mulle vaid raadiot kuulanuna, aga Helme kirjanduskriitikat lähemalt mitte lugenuna on eriti ta päevakommentaariid juba kahel korral üsna terased tundunud. Nii rääkisingi teistele innukalt, kuidas Helme kommenteeris raadios Marju Lauristini juhitud kultuuritarbimise uuringut ja jõudis tõdemuseni, et pakkumine ületab küll tarbimisvõime, aga selles olukorras ellujäämine ongi see uus oskus, mis on vaja omandada.

Abstraktse targutuse illustreerimiseks meenutasin, kuidas ma, olles professionaalina tegev kujutava kunsti sfääris, sisuliselt leppisin olukorraga, et mul puudub jõud väisata raamatuesitlusi või teatrisse minna. Umbes kolm-neli aastat tagasi Tallinna bussiga Tartu sõites vaatasin möödasõidul aknast Tartu Uue Teatri ukse ette kuhjatud Draama Festivali reklaame ja tõdesin, et ma ei saa olla pahane näitlejate peale, et nad näitustele ei jõua, mina ei jõua teatrisse kah.

Laual oleva eest hoolitsenud Villem, kes end mitte kultuurikorraldaja, vaid ettevõtjana identifitseerib, oli minu loost nii liigutatud, et pakkus võimalust saada pääse „Baskini” esietendusele, mida ta ise kasutada ei saanud, sest olla kutsutud juubelile.

Võtsin pakkumise rõõmu ja huviga vastu, sest viimane näidend, mida

teatris vaatamas käisin, oli samuti Ivar Põllu kirjutatud ja lavastatud „Ird K.” sealsamas Elektriteatris. See sündis üsna juhuslikult. Kunstinäitustega on see halb lugu, et üldjoontes suletakse nad varakult, nii et kui tahad tüdruku õhtul välja kutsuda ning enesest sealjuures kultuurse mulje jätta, siis näitus ei tule hästi kõne alla ja peab minema kas teatrisse või kontserdile. Viimasel jään ma tavaliselt magama, nii otsustasin teatri kasuks.

Legendaarsest estraaditähest ja teatrijuhust Eino Baskinist kirjutatud etendus on sisuline, vormiline, kunstiline või mis iganes järg Tartu Vanemuist läbi keeruliste poliitiliste perioodide juhtinud Kaarel Irdi elu käsitletud etendusele.

Nende kahe vahele jäi samuti Põllu kirjutatud ja lavastatud 60ndate teatriuudust käsitlev „Vanemuise biitlid”, mida kavatsesin vaatama minna, aga läks nagu alati. Millest on nüüd tagantjärele kahju, sest tervikpilt jääb puudu, aga see mööndus ei pärsi paraku mu hinnangu haaret.

Mul on tunne, et kõik see värk algas Urmas Vadi stsenaariumile tehtud telefilmist „Kohtumine tundmatuga”, mis on karikatuurne meenus nõukogudeaegsetest teletähtedest. Sellele järgnes kunstiliste portreede plahvatus, mille esmapilgul suhteliselt erinevaid vorme ühendab justkui vaoshoitud nostalgiline huumor, mille mõistmine eeldab autoriga ühist kultuurikogemust õnneks või õnnetuseks märksa vähem, kui võiks arvata teatraalsest žestist, millega ka kõige üldtuntumaid müüte taasesitatakse. Ent kui Irdi puhul õnnestus traagika ühendamine humoristliku teatraalsusega ning poliitikast läbipõimunud isikliku elu kompleksi- ja tabuvaba kujutamise suurepäraselt, siis laval humorist Baskiniks kehastumine, et esitada estraadietendust Baskinist, on lihtsalt lati alt läbijooksmine.

Siinjuures tuleb möönda, et näitlejad Katrin Pärn ja Janek Joost tegid säravad rollid. Pärn ei pea oma häält isegi muutma, et isa moodi kõlada, ent selles on ka osa probleemist. Näitlejad esitasid võrratuid lühisketše tervest reast Eesti näitlejast, ent kukkusid läbi Baskini kujutamisel ja siin näen just lavastaja ebaõnnestumist. Dan Põldroosi Baskini paroodia valitseb kogu klassiku kuvandi üle ja loomulikult ei puudunud sellele pühendatud stseen,

kus purjus Dan satub Eino korterisse ka näidendis. Kusjuures Baskin heidab parodeerijale ette häälevargust, mida ta võrdsustab identiteedivargusega.

Kuid Põllu astub ise samasse auku, lavastades Baskinit kui häält.

„Meelejahutaja” kuulajana ütlesin, et ei ole hullu, Baskin oligi ennekõike hääl, ent millegipärast näitas raadio seekord ka pilti, ent mida ma ei näinud, oli kunstniku portree. Etendus oli täis kuhjatud tragikoomilisi seiku, kuid neist ei moodustunud isikut, kogu tükk meenutas ennekõike popurriid.

Tahan öelda: olukorras, kus pakkumine ületab nõudluse, ei tohi enese kui tarbija latti järjest rohkem alla lasta, kuni leppimiseni sisutühjade teleproduksioonidega, vaid vastupidi, nõuda sellelt kultuurilt, mida me tarbime, järjest kõrgemat kvaliteeti. Mitte konformism, vaid rahulolematust olgu kultuuritarbimise moto ja eesmärk.